„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин
на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч

БРОЈ 155. У Новом Саду у среду 5. октобра 1888. ГОДИНА XXIII.

Позив на претплату.

Почетком овог месеца истекао је рок претплате свима онима, који претплатише „Заставу“ на трећу четврт године. Овим позивамо пријатеље „Заставе“ на даљу претплату.

Ко је и шта је „Застава“, то је она довољно показала. Она ће се и на даље лепршати у слободном табору нашег народа, на бедему народносном и напредном. И кад то кажемо, ми се позивамо на свој досадањи рад, који нас не може утерати у лаж.

У данашњим данима, где је силом прилика главни део наших обрана спао на плећа новинарска, „Застава“ треба још одлучнију потпору својих пријатеља. И она се са пуно наде обраћа својим пријатељима, да је не само духовном снагом, него и у купљењу претплате помогну.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо и опет пажњу наших пријатеља и претплатника на бројеве „Заставе“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове нашег народа, а нарочита претплата на њих стаје 3 фор. годишње.

У Новоме Саду, 1. октобра 1888. г.

Уредништво „Заставе“.

МАКЕДОНСКО ПИТАЊЕ.

Да се спасеш од унутрашњег растројства, изведи потрес с поља! Ово Макијавелско начело често је постизавало највећег успеха код многих европских држава, које, опажајући да им се унутра и сувише запаљивог елемента нагомилава, хитају, по што по то, да унутарњу експлозију изведу што пре ван граница своје државе, те да на тај начин, ако не за увек а оно на дуже време осигурају пређашње стање у унутрашњости свога народа. Можемо рећи да је половина заплета европских из овог разлога поникло; па тако су и они најсудбоноснији ратови Наполеона I., као и рат Наполеона III. од 1870. год. покретани били.

Данас пак, кад све веће државе прибирају своју снагу за потоња времена, видимо ми како се, као зла коб, почиње помаљати македонско питање у форми бугарско македонске ствари.

И колико год да је ово питање сада само у повоју, не треба тако олако прећи преко њега, тим пре, што је оно и за Србе од интереса, а поред тога што је оно моћан фактор, који ако не покрене поново скоро утишано источно питање а оно може врло лако да доведе до нових заплета, и да постане нов камен спотицања васцелој дипломацији европској.

Какви су и до кога су прави узроци покретању овог питања и шта се хоће с њим, то је данас питање од чијег решења зависи да знамо и каквог ће успеха у истом бити.

Више пута имадосмо прилике да укажемо на многобројне смутње мисионара једне небалканске државе у Македонији; тада смо изнели на јавност и тај факт, како се конзул те државе често прерушен по неколико дана у горама македонским задржава и тамо гради тајне састанке са појединим виђенијим људима. Указујући на тај факт напоменули смо како се тим самим дражењем народа у Македонији има иста циљ пред очима коју и Наполеон III. 1854 г., кад је са Палмерстоном похитао да још не прибраву Русију пре времена на бојно поље изведе и тако је за дуже време у назадак баци. Замка, у коју је Русије тога доба силом околности запала, била је по цео правац њезине спољашње политике од судбоносног значаја. Тада је она осетила, да неможе са западним силама ништа предузети докле их у међусобним силама не растроји и не ослаби у заједничким интересима према њојзи. У томе је она и успела створивши Француској један Седан а Енглеској авганистанско питање. Одвојивши их на тај начин она је имала у рукама конце западних сплетака и приморала Француску да се искључиво њојзи окрене.

Но и ако је Русија, према западу, овакав успех постигла она је припомогавши да се створи велика Германија добила у неку руку новога ривала, који у згодном моменту са Аустријом, Италијом и Енглеском; а кокетирајући и са Шпанијом, која се за леђима Француске налази, може врло лако да свој фронт противу саме Русије окрене и ако је у њезиној мисији са свим не помете а оно бар у нечем успе, да на средоземном мору помоћу Аустрије створи јаку контролу, која ће као носилац западних тежња ићи стопу у стопу са Русијом на исток.

За овај посао запад са Германијом има Аустрију, а Аустрија два средства од којих ће једно играти значајну ролу у будућности а друго, као да већ започиње предигру у садашњости. Оно прво, то је: југословенска заједница, која има циљ да све Словенство расцепи у два табора са противположеним тежњама; а друго је македонско питање.

То баш и јесте прави узрок што је Енглеска помоћу Германије увела у Бугарску једнога Батенберга, који је за кратке владавине свим силама тежио да словенску Бугарску баци у окриље запада; а то и јесте узрок што је после Сливнице ушао у Бугарску један Кобург, који ухвативши се за скут запада, успе да до краја изведе оно, што је Батенберг у велико започео.

Но сав тај посао, као што је румелијско питање, Сливница, пад Батенбергов као и долазак западне креатуре у Бугарској, није могао да изазове Русију из привидне летаргије у активну борбу против западног дражења. Она је схватила да је то продужење коцкарске политике па је оставила ствар да се без њезиног учешћа развија; а то и јесте она највећа незгода, која помета западу све планове и мрси вигове разапете на Балкану.

Данас пак јавља се македонско питање и већ почиње занимати мудру политику, која у Кобурговој авантури тражи своје користи. Чији је прст у ово помешан лако нам је дознати ако узмемо на ум све наведено и то, да Русија данас не само нема потребе ово питање покретати, но шта више, ако се она у њ увуче могла би западној дипломацији нове ловоре оплести.

По свима знацима дакле можемо рачунати да је покренуто македонско питање упућено на рачун Русије, те да се из њене смишљене пасивности што скорије извуче

Но поред ове сплетке македонско питање имаде још једну циљ која се непосредно Кобурга и Стамбулова тиче.

У Бугарској су данас доведене ствари до оног истог, ако не и жалоснијег положаја, као што је то било за време Батенбергово пре румелијског питања. Запаљиви елементи незадовољни реакцијом, која је земљу у анархију бацила, толико су у Бугарској нагомилани, да Кобургов опстанак није више питање месеци него дана. Опажајући ову кобну ситуацију, која га, као хавет све већма у понор вуче, он тражи начина да се ма како од неизбежног пада спасе. Запаљену бомбу треба избацити кроз прозор нека експлодира с поља и ми смо спашени. Батенберг има једну Румелију, за што, корсем, неби Кобург имао Македонију? Та и нико њему нема живота у Бугарској ако ствари и даље овим током пођу; а авантуре пропалим креатурама ако не донесу користи, штете заиста неће Друго је то питање што ће Бугарска тиме још у веће заплете и незгоде доћи; то се једног Кобурга као ни Батенберга ништа не тиче. Они се нису мучили око стварања Бугарске, њима је она готова дошла. Међу тим њих ће прослављати „сопације“ као ослободиоце а они ће се за то време гдегод на западу одмарати, па можда и размишљавати, да македонско питање не зависи ни од Бугарске ни Србије него од много моћније руке, која је у стању једним ударцем расплести гордијев чвор, што га запад на Балкану заплеће.

Букурешт, септембра 1888.

Драгутин Ј. Илић.

Избор проте у Новом Саду.

Нови Сад 4. окт.

Данас је био избор проте, новосадског протопрезвитерата. О личности, која ће бити изабрана, није могло бити никакве сумње, јер је скупштина морала остати досљедна. Питало се само: „кад скупштина новосадског протопрезвитерата изабере некога једнодушно, с акламацијом, колико гласова отпада, кад се нареди тајно гласање, с цедуљицама?“ Волели би, да смо данас у стању забележити, да су све предане цедуљице носиле једно име и да је и тајним гласањем постигнута једнодушност, јер би то била најбоља сведочба свести и тврде воље оних, који су бирали.

Но каква су данас времена, и како нас на жалост има свакојаких, није се показала једнодушност. Равно деведесет од стотине одржало је реч, или друкче изречено, од сваке десеторице по један — напустио је. Колико је ово према приликама повољан, или неповољан резултат, нек сваки сам пресуди.

Но да укратко опишемо ток скупштине. Председавао је др. Лаза Станојевић, а изасланик конзисторије био је бечејски протопрезвитер г. Борота. Присутних скупштинара, одборника, изасланика и свештеника било је 122, а да су сви дошли, могло би их бити 174. У главном дакле може се рећи да је одзив био добар.

На скупштини није било никаквих говора, но се по прочитању отписа конзисторије и сведочаба одмах приступило гласању. Резултат је био овај: Од 122 преданих цедуљица гласиле су 110 на г. Милана Ђирића, 11 на г. Павла Балту почасног проту, а једна цедуљица била је празна. И тако је председник др. Лаза Станојевић и по други пут имао прилику да прогласи г. Милана Ђирића за изабраног проту новосадског протопрезвитерата.

Да забележимо само још нешто. Бирани су до сад цареви, патријарси и папе, али сумњамо да се при коме од тих избо-

ЛИСТАК.

ЖИВОТ ЈЕДНОГ ПОТУРИЦЕ У ЦАРИГРАДУ.

I.

У „Застави“ прочитао сам, што је један Сремац о потурици В. Б., а сад „Осман Нури-Ефендији“ написао. Мени је доста које-шта из прошлости Осман Ефендије познато, па како је он по народности Србин или Хрват, а његов долазак у Цариград датира се из оног времена, кад су Турци Београд бомбардирали, то је могуће, да је Осман Ефенди заиста тај В. Б., али је могуће и то, да се Осман Ефенди за В. Б. издаје, кога је можда познавао. Он је дошао у Цариград 1862. год., где се одмах и потурчио. Како ми причају они, који су Османа од пре познавали, он је себи уврзао у главу, да може други Омер-паша бити; и онаку каријеру направити. Још онда био је жив потурченак Михаил Латас Омер-паша, кроз кога је протекцију Осман Ефендија примљен у турску војску, и то све док се потурчио. Осман Ефенди био је у граничарској војсци стражмештер, исто, као што је био Омер-паша капиар. Једна је разлика била између Омер-паше и Осман Ефендије; што је Омер-паша нешто више учио, и ако се не варам свршио је кадетску школу у Огулину, а Осман Ефендија био је из простих редова и свршио је основну школу. Омер-паша био је вредан и много је држао на себе. Осман Ефендија, како ми причају, одмах се занемарио и одао се пићу. Он је протекцијом Омер-паше примљен у султанову гарду и дотерао је до капетана. Код покојног султана Абдул Азиса био је Осман Ефенди у реду ађутанта и припадао је чети, која је чувала султана и његов двор. У оно време постојала је нека сорта гардиста, који су се рекрутирали из свију турских земаља и у ту гарду примали су и Хришћане. Из Босне било их је неколико, између којих је био и неки Петровић из Сарајева; и Бег Церић из Босанског Новог. Било их је још неколицина и у тај број прибрајао се и Осман Ефендија. Ношња била им је народна и богата. Они су пратили султана кад би сваког петка у џамију ишао, или ако би некамо излазио. Пре рата и смрти Абдул Азиса догоде се неке интриге у двору, а мислим, да су Турци окривили те гардисте, да су се упуштали у неке тајне договоре са султанским женама, којих је онда у султанском двору до 700 било, и султан растера све те гардисте и отпусти их из службе. Неки су били из Цариграда протерани и морали се у своје отачаство повратити. Осман Ефендију протерају из Цариграда, камо се он опет после смрти Абдул Азиса поврати. У војску нису га више примили, нит је могао добити неку службу. Дуго времена није се с никаквим послом занимао и живео је као стотине и хиљаде других беспослица на вересију. Цариград је у томе нешто јединствен у свем свету. Ту има сваки човек толико кредита, да нико не гладује, а још мање, да од глади умре. Ако комшија нешто има, то ће он својем првом суседу помоћи. Сваки гостионичар или кафеџија, код ког си само једаред или двареда пребивао, одмах ће ти кредитврати. Ако је дотични задужио десет гроша, то ће му се још толико, па и до стотину гроша кредитирати, и то све у нади, да ће му се дуг платити. Механџија и кафеџија добивају свој еспап исто на вересију, и кад онај, који им кредитира новце затражи, то они одговарају и изговарају се, како су добрим људма на вересију давали, и док од њих добију, то ће они свој дуг подмирити. „Добри су људи, а добар је Алах, помоћи ће им, пак ће платити!“ тако би кафеџије и механџије тешили своје поверитеље, који су све донде били задовољни, док нису своје новце добили, или док нису знали, да су их изгубили! Они, који су трошили у механама и каванама, нису платили, и платити могли, а исто механџије и кафеџије нису могле својим поверитељима платити, па су редом једни и други пропадали.

Мало је у Цариграду кафеџија, и механџија, који су се једну или две године одржали, јер су пропасти морали, тако је по свој прилици више година живео на вересију и Осман Ефендија, често мењао свој стан, и селио се из једног краја у други, где га нико непознаје.

У последње године, и то од времена рата, опет се Осман Ефендија мало подигао. Како кажу, добио је место у тајној дворској полицији и био је некакав политички дворски комесар. Његово је било, да дознаје, што се из страних посланства, особито из руског посланства против Турске ради, и што је о другим посланствима дознавати могао. Таких тајни полицајаца или „афија“ како их Турци зову, било је, а има их још и данас на стотине. Највећи број чува султана, и пази; да ли нема завера против њега. Та сорта људи тумара свуда и на све стране, и сваки дан рапортирају шефу тајне полиције Кедри Беју, што чује и зна. Има их, који су доста поштени и искрени, па кажу, како ништа нису чули, и како ништа нема. Други и већи број комбинира и свакојаке лажи кује. Таке ствари конвенирају шефу бироа и свима оним у двору који султана плаше са заверама и о великој опасности по живот султанов причају, али увек главну циљ пред очима имају; како ће од султана, на подржавање тајне полиције што више новаца измамити.

Једва прође седмица да се султану нешто ново не јави о томе, како су некој завери у траг ушли. Ту се говори и пише о динамиту и оружју, које је спремно и негде сакривено и како се ради, да се султан обори. Понајвише уплећу у таки посао Русе и Русију, а кад-кад, кад су згодне политичке констелације, обори се кривица и на друге државе. То је онако промене ради, и да се увек „не дере једна коза.“

Сва та војска тајне полиције не добија редовно своју плату, јер прође месецима, кад ни вражјег гроша не виде.

Има доста таких тајних полицајаца, који служе и другим, и готови су да служе за и против султана. Они тумарају по страним посланствима и нуде своје услуге, продајући не-

ра толико гледало на најситнију формалност, као при овом. На сваки табак оне хартије, који се даје у државној штампарији за штампање хиљадарки, не пази се већма, но што се овде пазило на издате цедуљице. Ту су се те цедуљице, е, пребројавале, е, штемпловале, е, предавале сваком личо у руку, а оно неколико бирача, који нису знали сами писати, ти су већ прелазили „три инстанције.“ Па ако и ово не буде добро, онда ни сви анђели не изабраше часној конзисторији по вољи проту. — Него без све шале, сад је већ било доста!

Стање у Бугарској.

„Рускому Дјелу“ пишу из Варне: „Хајдуштво — тај скроз хисторички производ искључивога положаја балканских народа, није друго окром протест угњетаваних против тешкога положаја, створенога самовољом властодржаца. Организација чета хајдучких и њихов састав у савезу с доста опрезном и мудром борбом, какву оне воде већ неколико месеци с владом, говори довољно за озбиљније порекло тих чета, те их не ваља заменити са крвожедним четама скроз разбојничкога значаја. Делатност хајдука, која се је до сеге показала, добија карактер непосредне борбе с владом и нема сумње, да се таквој хрпи не може учинити крај вешањем, јер је то производ логичан и неизбежан, који је поникао на основу абнормалности у младој кнежевини. Софијска влада казнила је пре месец дана, тобоже због разбојништва, дванаест људи с очитом намером, да покаже Европи, која се озбиљно препала, — како бугарска влада и њезино редарство бдије и како је она вољна с темеља уништити тај појав застрашујућим примером казне. Намисао владе није оправдао резултат. Европа се и у напред плаши непрекидне делатности разбојника и путници претпостављају стари пут у Цариград преко Рушчука и Варне, те се нерадо возе по новој међународној жељезници Београд-Софија-Цариград. У земљи самој изазива вешање, ужас, тим више, што је по гласовима, који иду по Бугарској, — међу обешенима било је и таквих личности, које су водиле само легалну опозицију против владе пригодом крвавих избора у текућој години. Неки дан брзојављено је овамо, да су хајдуци између Софије и Плевне, близу Араб-Конака и 15 километара од Орханије напали на пошту, у којој је било новчаних пошиљака на 50.000 франака. Но пошто је вођа поште подузео већ пре опрезне мере, пошло му је за руком утећи с новчаним пошиљкама — а жандар, који је пошту пратио, био је убијен. Непрестани нападаји хајдука раширују страву међу народом, али се ипак опажа, да народ не иде више тако на руку влади у хајци на разбојнике, како је то чинио у прво време иза окупације Бугарске. То држање народа несумњиви је симптон незадовољства, и може се узети као пасивна демонстрација против владе. Страх је обузео не само привржанике кнежеве, који даномице добивају претећа писма, већ је у страху и сам кнез Кобург, на очиглед којега заробише своједобно хајдуци фотографа Карастојанова, који је по наручби кнежевој снимао околицу око рилскога манастира. Услед те очите дрзовитости хајдука, кнез је појачао своју пратњу и не путује по Бугарској иначе, ван у пратњи знатне силе.

У епохи „хајдуштва“, која толико узнемирује владу, никао је у Софији прошлога месеца превратни лист, носећи као наслов име бугарскога превратника „Христо Ботев“, који издаје један од фактора пловдивскога преврата Д. Ризов. Скроз револуционарни облик листа произвео је неки ефект и буку у земљи. Како је познато, Ризов је због свога писања и осуђен на две године тамнице. Темељно начело тога листа била је тежња, да се Бугарска извуче из садање кризе помоћу свих сила земље, и ценом одстрањена принца Фердинанда из кнежевине, ако он сачињава камен смутње. Та прва смиона реч, и речена отворено за удаљење принца Фердинанда из Бугарске на првој страни тога листа, понавља се одмах и на другој. За словенске читатеље занимљиво је, да је Ризов онај редактор „Самозаштите“, у којој је први пут у Бугарској увређена била руска војска, у којој се је у првим данима пловдивскога преврата блатом набацивало на све руско.

Прогон опозиционалне штампе овенчан је успехом. Од таквих листова остао је у животу само још један и то „Народно Сознание“, која излази у Шумли; сви остали опозиционални новинари позатварани су и чекају на осуду за штампарске злочине.“

Политички преглед.

Румунија. У очи предстојећих избора за румунску комору груписале су се партаје овако: Либерали сједињене опозиције здружили су се с либералима Брећијанове странке, те су њима приступили и радикали и социјалисте. Сви ће се ови приликом избора борити, да осујете изборну борбу конзервативцима.

Грчка. Како из Атине јављају, тамошња македонска насеобина спрема се, да приликом краљевог јубилеја демонструје против бугарских захтева на Македонију.

ДОПИСИ.

Добрица, 30 септ. (**Наша чуда**). У овом цењеном листу изашла су у своје време два дописа, која су нашег општинског бележника Миока по заслузи карактерисала.

Но пошто се Миокова ствар како код политичких власти тако и код суда у Панчеву боље развила и ми заиста „чудеса“ доживесмо, то смо принуђени, да све досадање јавности предамо. Наш бележник Миок фалсификовао је рекламацију овдашњем Стевану Васићу и због тога пресудила га је вис. кр. курија 20. јануара о. г. под бр. 5730 на 14 дана затвора и одузела му је право службовања за 1 год. дана. Пресуда прочитана му је 22. марта код панчевачког суда. Код те прилике молио је Миок да му се два месеца одобре, те да за то време канцеларијске послове „у ред доведе“ и своме заменику преда. Али Миок се за време тих 2 месеца није бавио са предајом канцеларије, но се трудио, да фалсификовањем званичних сведочаба обори доказе противу себе, употребио је све силе да се та криминална парница обнови, с тога се и на таке сведоке позивао, који о свему ни појма нису имали.

Али како му драго, парница је обновљена, али на његов уштрб. Нови сведоци доказали су да је Миок хотимице фалсификовао рекламацију, по томе се дакле тај његов поступак не може више као погрешка, већ се мора као злочин сматрати.

Још и ово је наше неповерење оснажило: Исто такав случај десио се са овд. Илијом Жебељаном. Бележник Миок и овом је фалсификовао рекламацију; — па шта је било? Наређена је предистрага која је једнострано вођена. — Против тога апеловао је наш многоуважени 82 год. стари парох госп. Ђорђе Дрндарски — који је хотимице од Миока преварен — на кр. таблу, и као што се очекивало: кр. табла поништи закључак панчевачког суда и повери нову истрагу другом судији.

Лако је Миоку било седог старца преварити, јер по чудноватим околностима наших комунија, поповски изводи из матрикула крштења, венчавања и смрти само се онима потпуни смеду издати који за ослобођење од војне моле; даље, у случају смрти једног члана из комуније у случају женидбе пре прописане трогодишње одслужене војничке дужности и у случају разрешења једне комуније, имају се само они у извод ставити, који у једној и истој кући живе и у исту комунију за чланове важе. Тако Миок вели и за то је онаки извод искао, какав је за своју злу намеру требао.

Сада је у трећој тужби зобг паљевине тужен. Уједно су га жандари 19. августа у затвор у Панчево отпратили. Па како је прошао? Овдашњи Тома Думитров и Мата Белчић признали су својевољно и понаособ, пред двојицима заклетим општинарима, да су они на предлог бележника Миока паљевину извршили. Та је ствар предата судији госп. Кручају на истрагу, који је, без да бар главне сведоке у тој ствари испита, суду предложио да се Миок из затвора отпусти.

Но за чудо је, да тај бележник већ на основу пресуде од вис. кр. курије није са звања скинут. Чини нам се да се наредбе и тог највишег суда слабо респектују, по томе дакле не смемо се чудити што је Миок трећи дан — пошто су га жандари у затвор одвели — од солгабирована против воље и жеље наших општинара у звање поново уведен. Те све злоупотребе принудиле су нас да се са једном тужбом Њ. Екселенцији господину министру правде обратимо.

Нечувеном поступку среског начелника Каменског удружава се и ова околност? Због разних злоупотреба тужила је наша општина у новембру пр. год. Миока, поджупану у Бечкереку. Пошто се на исту тужбу ништа није одговорило, подигнемо се 27. авг. о. г. нас 60 овд. становника, одемо сви поджупану госп. пл. Ронају, тужимо среског начелника Каменског због незаконитих поступака и замолимо га да Миока одмах суспендује, те да му тиме одузме прилику да злоупотребом званичне моћи и на даље своја недела забашурује.

Госп. поджупан предузме с нами записник и, да би нашој жељи за доста учинио, обећа нам, да ће изаслати истражну комисију у Добрицу. И заиста, 12. ов. м. стиже комитатски фишкал госп. Михајловић да поведе истрагу.

Али тог истог дана дође и Каменски у Добрицу, па пошто је са г. Михајловићем неколико оштрих речи прозборио оде г. Михајловић натраг у Бечкерек без да је што год истраживао. —

Из свега се види ко је и какав је Миок. За време 10 тогодишњег службовања његовог у нашој општини, он је у лажним политичним извештајима — који у осталом ни предпостављеним властима а још мање вис. влади хаснити могу — друге опадао а себе свуда за важну чињеницу описивао.

Пре 16 дана „пропутовао“ је Каменски овуда, стане пред општином и као обично упита опоро кнеза и благајника за неку суму новаца, која се мора саставити по ради оправке покварених путова. „Међу прочим“ рече госп. Каменски да су сви који су госп. поджупану на тужбу ишли „убице“ и свиње,“ да ће им он 2 ескадрона коњаника на врат послати који ће их заиста опаметити.

Госп. Каменски мора да је у тој својој суровости мислио, да је још настојник спахинских бирешa и кочијаша, у Хајдушици, кад тако чини. И код нас све то може бити.

Вести из места и са стране.

У ствари избора пароха новосадских. Као што смо извештени, г. С. Стефановић изабрани парох новосадски, кога конзисторија није потврдила, повукао је своју молбеницу натраг. Ово је у толико чудније, што је новосадској општини достављено, да је г. Стефановић од конзисторије искључен из кандидације. Па ако је то истина да је искључен, зашто да га зове владика у Н. Сад те иште од њега да повуче молбеницу? Новосадска општина хтела се је заузети за г. Стефановића и протестовати у тој ствари, а сад је то г. Сефановић онемогућио. Новосадски општинари нису ни мало пријатно изненађени оваким држањем г. Стефановића. Што се тиче другог изабраног а непотврђеног пароха новосадског г. Зарије Станковића, то је он, како смо извештени, послао сведочбе, које је од њега тражила конзисторија, (?) те ће тако припуштен, бити у кандидацију.

Преметачина у уредништву „Србобрана“. Пишу нам из Загреба: „У суботу одржавана је преметачина у уредништву „Србобрана“, те су тражени рукописи од чланка „Босна и Херцеговина“ у ком се описује даљи ток расправе затворених грађана бањалучких и старогрдишких и околног народа. У редакцију дошао је државни одвјетник Келеченић и Каткић, перовођа градски са стражаром. Преметачина је дуго трајала као и испитивање. Нађено није ништа. Писца, уредник Павле Јовановић неодаје, а за све преузима одговорност сам. Запљена и преметачина сљедила је после изласка листа на 6 сати. Чујем, да је од стране босанске владе а преко Беча наређено овој влади да се све забрани што се о Босни и Херцеговини пише и да се строго пази да се писци пронађу.

Штампарске парнице против „Одјека.“ Уредник „Одјека“ осуђен је прошле суботе за 64. број „Одјека“ („Један нов прилог за владу закона“), за 65. („Политичке силуете“ и белешка о г. Николи Стевановићу), за број 70. („Како се суди код нас“), за број 90. („Бурунтија“), 96. („Отац и син“) и 99. („Искрени одговор“). За прва два осуђен је 20 дана затвора или 200 динара; за сва четири остала два месеца затвора. Суђење је било у другом одељењу. — Даље за онај преведени папус из „Nord-a“ касација је одобрила другу апелациону пресуду којом је уредник наш осуђен на 6 месеци затвора (прва је била година дана).

За ликовоћу српског певачког друштва у Загребу изабран је г. Јосип Ајзенхут.

Важан проналазак. Пре две године у научним журналима северо-американским „Scientific American“ и „Scientific Arena“ било је извешће да је амерички проналазач Кили (Kelley) пронашао нов покретач који ствара снагу без ватре, паре, сабијеног ваздуха, електрицитета и т. д. Европски журнали махом су прећутали ову ствар. Али на дан 100-годишњице знаменитог научара француског, старца Шевљера, 19. августа, пуковник Лема поздравио је научара извештајем о Килијеву проналаску, од стране Смитсонова института, и предао му један примерак тога чудноватога проналаска. Килијева справа састоји се из металне кугле којој је дужина радијуса 75 сантиметара. Један полус те кугле покретно је утврђен на осовину која у њега улази, а на другом полусу уз куглу је причвршћена осовина која се окреће заједно с куглом и која, помоћу зупчастих точкова, кајише и других згода може предавати кретање кугле разним машинама и справама. Као што се види, спољашњи изглед Килијеве справе прост је; проста је пак и унутрашњост њена. На крају осовине око које се окреће кугла утврђено је много стварчица које стварају звуке, те ти звуци терају куглу да се окреће с ужасном силом и брзином. Ови произвођачи снаге учвршћени су и размештени унутра у кугли извесним поретком; главну пак масу ових произвођача чине вибрирајући листићи, налик на језичке у цевима од оргуље, а осим тога у кугли се находе вибрирајуће цеви, комбиноване на известан начин с тим листићима, најзад камертони и листићи Хладнијеви. Помоћу чекићића листићи производе звуке; па онда њих производи камертон те ови звуци, концентрисани тако рећи помоћу цеви у кугли, крену куглу и почне се окретање. Снага овога покретача просто је невероватна. Покретач Килијев, везан за свердао за врћење земље, пробушио је у најчвршћем кварцовом пешчанику јаму, која је широка метар и по, за осамнајест минута. Шта је према овоме снага животиње, паре, електрицитета! Али како да се објасни ово претварање звука у снагу? Кили држи да колебања сабијена у кугли раздвајају светску, међуетерску снагу, која ствара читаве буре и вихоре у кугли, и тиме чине страхотан покрет. Француски пак листови изводе хипотезе о њему на основу Круксове теорије такозваног „атомског бомбардовања.“ Али многи држе да ни једно ово објашњење не објашњује чудновати проналазак Килијев. Проналазак овај учиниће, без сумње, праву револуцију у механици, техници и индустрији.

ком посланству новост, коју су негде чули, а која се односи на то посланство.

Осман Ефенди био је од оних људи, који су у свачије конзулство и посланство завиривали и покуцавали, да ли се који грош одадрети даде.

Често и много пута пошло би му за руком, да за своје лажи добије по 50 до 100 фор. Но он би те новце исто лако потрошио, као што би их и добио. Док би имао новаца, то би отишао у једну одличну кавану, и у којој је између многих европских новина била „Застава“, „Српски Лист“ (сад „Српски Глас“) и „Новоје Времја“, па кад би ту Срба нашао, то би сваког частио, и кад би се мало насркао, то би свашта причао и неби крио, како је неког дипломату обманув. Док се не напије, то је ћутљив и неби много говорио, али док је испио четврту чашицу коњака, или мастике, то би отворио свој календар и све би причао. Многи су ми говорили, како није никад Србину или неком другом Словенину штетити хтео, а најрадије дружио се с Црногорцима. Русе је мрзио, а то понајвише због тога, што од њих није никад ни гроша заслужити могао, нит су га они у своје посланство и конзулство пуштати хтели. Он је Русима нудио доста пута своје услуге и важне ствари, али све бадава, јер га никад преко прага не пустише.

Једном покушавао је, да му босански бегунци у руско посланство пут прокрче. Многи босански бегунци, између којих је доста мухамеданаца и бегова било, упутили су молбу на име руског цара, и молили, да Русија поради, да Аустрија из Босне изађе, или ако то није можно, да руски цар прими под своје закриље избегле Босанце и Херцеговце, а мухамеданци су готови православну веру примити и постати шта су им стари били. У тој молбеници, која је збиља била истинита и коју су потписали до 100 све познатих Босанаца, понајвише мухамеданаца, речено је, како је Осман Ефендија опуномоћен да посредује и одговор прими. Осман је мислио да је своју цељ постигао, и упути се једном руском чиновнику, овај га прими и саопшти му следеће: „Царско руска влада не може да се меша у босанске ствари, једно што је то међународно питање, друго што је султан још увек врховни господар Босне и Херцеговине, а треће што Русија не може протежирати босанске бегунце, а још мање захтева она да босански мухамеданци своју веру мењају, јер могу као мухамеданци с православним Србима у пријатељству живити, и српској се народности признавати!“ Осман Ефендија добије молбеницу натраг, а уједно му руски чиновник саопшти; како ће им пријатно бити, да их он више неузнемирује! То је био нови пораз за Осман Ефендију, и он је често говорио, како му је лак посао у свачије посланство долазити и нешто пазарити само у московском нема зањ хлеба! У исто време покушавао је он да се упозна с представником црногорским г. Бакићем.

Отиде једног дана у Емеријон где је двор књаза Николе, у ком је црногорско посланство смештено, и представи се г. Бакићу као неки инспектор тајне полиције у султанову двору, а уједно понуди г. Бакићу разне услуге, и да ће му саопштавати разне новости, које се на Црну Гору односе. Ту је он г. Бакићу наговорио, како је њему све известно што неке државе у Албанији против Црне Горе раде и како се мухамеданци на све стране против Црне Горе пострекавају и одушевљавају, г. Бакић одговорио је Осман Ефендији у кратко, како књаз Црне Горе подржава добре односаје с Турском, и како ништа нема, што би њега и Црну Гору у свом таком раду узнемирити и интересирати могло, а понајмање води Црна Гора рачуна, што неки у Албанији и код других мухамеданаца против црногорских интереса раде, јер се Црна Гора свега тога не боји. И ту је Осман Ефенди насео. Његове лажи сустигле су се у султанову двору, и не знам право за што истерају га из службе и осуде на три месеца затвора. Није се знало, да је он из службе истеран, а још мање да је негде у затвору био. Док се ослободио, отпочео је он свој нови занат. На његову срећу настало је бугарско питање и ново бургијање. У почетку имали су Бугари доста новаца, и делили су бакшиш, за денунцијације и лажарије могло се нешто заслужити. По овој прилици зарађивао је Осман Ефендија код бугарске агенције неки новац јер се често виђало да новаца има и мешао би се с бугарским емигрантима. Свак је знао, ко је он и избегавао би га, али је ипак бивало људи, који се на то нису освртали, и опћили су с Османом.

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Занатлијска банка и занатлијско-удовички фонд у Србији.

У Београду је била недавно занатлијска скупштина, те је међу осталом предложено, да се усвоји занатлијска банка и удовички фонд. Да споменемо прво предлоге, који су се, односно тих предмета, појавили на оној скупштини.

1. У предлогу, који је априла поднесен г. министру нар. привреде, у 6. тачци се вели: „од садањег еснафског новца и од потоњих улога калфа и мајстора образовала би се занатлијска банка, чијим би се кредитом користили само занатлије“. А у тачци 8. говори се, како занатлије својим сталним улозима треба да образују удовички фонд за занатлијске удове и сирочад, а тим фондом да рукује занатлијска банка.

2. П. Карарадовановић предлаже (тачка 3. у његовом предлогу), да се садањим еснафским новцем установи фонд за помагање у свакој нужди.

3. У предлогу В. Радића у 2. се тачци говори, како од садањег еснафског новца треба, уз припомоћ државе, да се оснује занатлијска банка; и у тачци 4. се предлаже, да главни одбор изради правила удовичког фонда.

То су, ето, предлози, који се односе на ове две установе — занатлијску банку и удовички фонд — које би тек имале да се построје. „Српски Занатлија“ пропраћа те предлоге овим речима:

„Као што се из поменутих предлога види, за ове се установе тражи, да се „уз припомоћ државе“ подигну, да им се државним законом осигура трајашност и успешност. Да ли занатлије могу то тражити од државе? Имају ли они право на то?

Простом и неškолованом човеку морају изгледати чудновата сама питања ова, али поред свега тога има ваздан учених људи, који причају, како нико не може од државе тражити, да се она меша у приватне економске одношаје људи, да их регулисава и удешава. Ти учевници причају, како је задатак државе само то, да нас полицијом, законом и судовима заштити од лопова и варалица, а како ће људи да удесе своје међусобне економске односе — то је њихова приватна ствар, у то држава не сме да се меша.

Простом човеку, наравно, све ово изгледа чудновато и непојмљиво. Плаћам порезу, сносим све терете, а кад је држава споља у опасности, онда за њен опстанак и живот залажем. Па зар да ме та држава не помогне у нужди? Тако, од прилике, мисли прост и необразован човек. Он сматра државу као неку задругу. Радим непрестано, и својим радом и ја приносим по што год увеличању задругиног иметка; с тога је задруга дужна да на мене погледа и да ми помогне, кад сам у каквој нужди и невољи. Тако, ето, прост народ и о држави мисли. Али савремена држава, на жалост, није братска задруга.

Наука, која казује, да држава ништа против данашњег стања не треба да предузима, која проповеда, да држава не треба да се меша у економске односе друштва, та се наука зове либерализам. А савремена уставна држава, са разним политичким слободама, ништа друго није, до остварење тих либералних начела.

Било је некада време, кад је либерализам био потпуно на свом месту. Француска монархија прошлога века забадала је свуда свој прст. Никаква индустрија, никаква фабрика није могла да се подигне, док држава не изда свој патент, док се прво држава добро не наплати. Исто су тако и односно трговачких предузећа биле у највећем јеку разне привилегије, монополи и велике порезе. Занатлија није могао постати мајстор, док прво добро не плати држави. На кратко, држава се мешала свуд, и у најситније економске односе, и глобила је народ на сву меру. Таквим својим мешањем, разуме се, држава је само кочила економски развитак друштва. Људима је то на послетку морало догрдити. Букнула је револуција (1789.), која је уништила апсолутну монархију прошлог века. Револуција је та у исто време прокламовала начело, да се држава не сме мешати у економски живот народни, јер тиме она само смета економском развитку. Laisser faire, laisser passer (нека иде, како иде) — то начело, заједно с политичком слободом, чини суштину либерализма, који је први пут у француској револуцији изашао на видик, као активни радник и важна чињеница.

Либерална начела у политици (остварење разних политичких слобода) и данас имају вредности. Али економски либерализам никаква смисла нема. Ево доказа.

1. Солидарност и узајамна помоћ — то треба да је основ, камен темељац свакој друштвеној уредби. Човек сам не би могао опстати у природи, с тога се је дружио с другим људима. Потреба узајамног помагања изазвала је људе, да се удружују. На тај начин првобитни човек, који је пре хиљаде хиљада година живео по шумама, издигао се мало по мало над својом браћом мајмунима; благодарећи истом узроку — друштвеном животу — човек, некадањи роб природе, све више постаје господар природе. А основица и узрок постанка људског друштва јесте: узајамна помоћ. Ради тога су се први људи удружили, то и данашњој држави треба да је циљ. И с тога нема смисла проповед либерализма, да држава не треба економски да помогне оној већини, која данас страда.

2. И сам живот је доказао практиком, да је економски либерализам бесмислица. Разни закони код западних народа, којима се одређује величина радног дана, ограничава рад деце, наморава фабриканта, да испуни извесне услове, потребне по здравље радника и т. д. — све су то очигледни докази, да је економски либерализам, просто на просто, једна немогућност. Савремена држава, по нужди и морању, све више усваја начело економске солидарности, узајамног помагања.

И наша је држава дужна да потпомогне наше раднике, да не пропадну сасвим. Занатлије наше имају право да траже од државе, да им притекне у помоћ при оснивању занатлијске банке и удовичког фонда. И наш ће занатлија извојевати све то, само ако се сложно буде радило“.

Светска статистика

(од др. Фрање Јурачека.)

Надамо се да ћемо угодити многим нашим читаоцима, ако им приопштимо ове занимљиве податке из светске статистике. Из њих ће моћи увидети главне производне изворе појединих држава, железничке мреже, меру и новац, а мислимо да им и они други податци нису на одмет. Српски је ту статистику удесио Јов. Алек.

Абисинија (Африка.)

Ова царевина, у којој је деспотски систем владавине, има за цара Негуса Негасти Јована II-ог.

Земљина површина износи 333.280 квадрат. километара, а насељена је са 3,000.000 становника.

Као новац циркулишу нарочите стаклене перле, памучне израде и парчета соли, а тако исто и талири Марије Терезије, који су равни: 1 комад = 5,26 динара.

Мера је тројака. За тежину: 1 ротел = 0,3 клг.; за дужину: 1 риф = 0,4572 м. и 1 пик = 0,6858 м., и за запремину: 1 ардеб = 4,4 л. и 1 медан = 8,128 л.

Главни извозни производи јесу со, вариво, коже, стока, памук, слонова кост, мед, восак и гума.

Главне трговачке вароши: Дебра Табор, Гондар са 12, Анкобар са 3, Анголала са 4 и Адуа са 3 хиљаде становника.

Примедба. Остале податке о овој држави нисмо могли прибавити.

Авганистан (Азија.)

Ова азијатска деспотија има као владара емира Абдурахмана, који влада од 1880-е године.

Земљина површина износи 721.664 кв. клм. а насељена је са 4,000.000 становника.

Увоз износи 11, а износи 5 мил. динара.

Новац је као у Персији, о којој ћемо овде такођер у своје време говорити.

Мера је, за тежину: 1 ман., са 4 оке = 4,18 клг.; за дужину: 1 аршин (Goes) = 1,02 м., а за запремину, као у Персији.

Главни извозни производи: вариво, вуна, дуван, коњи, пелцови и чивит.

Главне трговачке вароши: Кабул, Кулум и Кемен, са по 60, Херат са 70 и Кандахар са 30 хиљада становника.

Примедба. Ни о Авганистану нема више података.

Америчке Савезне Државе. (Север)

Ова федеративна република састоји се из 38 северних америчких држава. Председник републике је Груер Кливленд, изабран 1885—89-е године.

Земљина и водена (морска) површина износи 9,068.272 + 144.000 + 238.971 кв. клм. а насељена је са 59 мил. становника, без дивље Индије и Аљаска, где има преко 50 мил. душа.

Државни приходи за 88/89-у год. предвиђени су у 2.010 мил., а расходи у 1.715 мил. динара. Државнога дуга до 88-е год. има на 8,880 мил. дин.

Војска, у мирно време, броји 26.949 момака и 127.231 (војник) милиције, а у ратно време долази под барјак, на 3,140.000 војника. Ратна флота броји 120 бродова са 590 топова. Од овога броја долази на оклопнице 21, са 50 топова, и 12.031 морнар (укупно).

Трговачка флотила састоји се из 21.216 морских бродова са 3,712.775 тона, (снага од 2000 коња.) Од овога ваља одузети: 5481 парни брод, са 1,542.718 тона и 910 каналских бродова, са 98.452 тоне.

Увоз износи 4.000 а извоз 3.800 мил. динара.

Железничка пруга у саобраћају броји 242.492 клм., канали 4.846 клм., телеграф 290.000 клм. и телефон 225.000 километара.

Саобраћајни новац образују: 1 долар (стендард) сребрни = 5,24 динара; 1 долар (трговачки) сребрн = 5,52 дин., и 10 долара (у злату) = 52,48 динара. Стање касе у јануару ове године: 2.445 мил., чистога дуга 6.435 мил., од 65-е год. умањен за 8.036.25 мил. динара.

Поред метарских мера, које нису забрањене, постоје још и ове мере. За тежину: 1 хундервигт = 45,359 клг., 1 тона = 907,18 клг., 1 барел = 88,90 клм., и 1 „Humpheon“ = 362,28 клг., даље, за дужину: 1 миља = 1609,3 м., 1 јарда од 3 стопе и 12 палаца = 0,9141 м., 1 арк = 40.469 клм. 1 квадр. јарда = 0,836 кв. м., и најзад за запремину: 1 бушел = 35,235 л. (за храну) и галона 3,785 л. (за течности).

Главни извозни производи: жито, памук, брашно, суво месо, свиње, сланина, маст, петролеј, памучна роба, стока, коже, рибе, рибје уље, дуван, хмељ, масло, сир, кожарска роба, лој, махине, грождена и челична роба, жива, бакар, дрво и смоле.

Главне трговачке вароши: Вашингтон и Георгстаун са 348 хиљ., Њу-Јорк са 1,400.000 и предграђа са 2,313.000 хиљ., Филаделфија и Камбден са 1,847.000, Чикаго са 793.000, Бостон са 400.000 и предграђа са 460.000, морско пристаниште Балтиморе са 460.000, (морско пристаниште) Сан Франциско са 300.000, (морско пристаниште) Њу Орлеан са 240.000, (морско пристаниште) Кливленд са 200.000. и т. д.

Белгија (Европа.)

У овој уставној краљевини влада краљ Леополд II-и од 1865. године.

Земљина површина изнаша 29.457 кв. клм. По попису од 1886. године броји 5,909.975 становника. Земља је подељена на 9 провинција и 41 арондисман.

Државни приход у 1888. год. предвиђен је на 323 мил., а расход на 318 мил. динара. Државни дуг састоји се из 1,667.50 мил. динара.

По народности има у Белгији (највише) 4,800.000 Белгијанаца, за тим на 40 хиљ. Низоземљана (Нидерланђана); са до 35 хиљ. Француза, 20 хиљ. Немаца, 5000 Енглеза и остатак др. разне народности. По језику могла би се Белгија да подели (готово подједнако) на фламански и француски језик.

Војска у мирно време броји 53.886 војника, а у време рата долази преко 154.000 под барјак. Осим овога броја долази још и такозвана грађанска гарда. Ратна флота састоји се цигло из 4 брода са 38 топова, а трговачку флотилу образују 70 бродова са снагом од 86 837 тона. Од ових су 55 бродова парни са снагом од 81.283 тоне.

Увоз у 1886. год. изнео беше вредност од 2.696 мил., а извоз од 2.543 мил. динара.

Железничка пруга изнаша у саобраћају дужину од 4.425, а телеграфска мрежа од 6.081 клм.

За новац и меру важи динарски односно метарски систем.

Главни извозни производи; махине, гвожђе, камени угаљ, мрамор, стакло, свила, сиров шећер, ланени конци, кава и т. д. — Царински приходи премашају цифру од 25 мил. динара.

Главне трговачке вароши: Брисел са 178 и предграђа са 451.000, Анвер (пристаниште) са 215.000, Ган са 145.000, Лијеж са 138.000, Мехелн са 48.000, Бриж (пристаниште) са 51.000, Остенде (пристаниште) са 22.000, Лавен са 29.000, Намир са 28.000 и Берген са 25.000 становника.

Белуџистан (Азија.)

Државни облик дају овој земљи такозвани канати (по владатељу кану). Од 1865. године влада Мир Кодадак.

Земљина површина изнаша 276.515 кв. клм. Становника нема више од 350.000.

Државни приход предвиђен је 0,10 мил. динара. За држ. расход и дуг нема података.

Војске у мирно време има на 10.000 момака и 20.000 коњаника.

Новац је као у Персији, а и мера, за тежину и запремину, такођер као у Персији; само за дужину као у Авганистану.

Главни извозни производи: коњи, жито и дуван.

Главне вароши: Келат са 14.000, Кетах са 4,000, и Кастунг са 4.000 становника.

Боливија (Јужна Америка.)

Овој републици, која као такова постоји још од 1825. год. изабран је са председника од 1884. до 1888. год Пахеко.

Земљина површина износи 1,139.255 кв. клм. на ком простору не станује више од 2,303.000 душа.

Државни приход за 1887/88. год. предвиђен је у 18,75 мил., а расход у 22,50 мил. динара. Државног дуга има на 32,50 (?) мил. динара.

Војска у мирно време не броји више од 3.020 момака.

Увоз достиже вредност од 31,25, а извоз од 52,50 мил. динара.

Железничка пруга није већа од 150, а телеграфска мрежа од 290 километара.

Саобраћајну монету сачињава тако звани боливијан = 5,07 динара.

Мера је усвојена по метарском систему, а за тежину и запремину циркулишу и мере старе Кастилије.

Главни извозни производи: вуна, каучук, сребро, бакар, цин.

Главне вароши: Сикр са 17.000, Ла Паз са 45.000, Кокахамба са 15.000, Потози са 11.000, С. Круц са 10.000 становника.

Борнео (Источна Индија.)

Независна област са земљином површином од 163.000, кв. клм. и становништвом од 450.000 душа. Ово је највеће острво на земљи.

Шпањолски и амерички сребрни грошеви сачињавају текућу монету у саобраћају.

Мера за тежину важи као и у Кини, а за дужину и запремину као у низоземској Источној Индији.

Главни извозни производи: восак, камфор, тичја гњезда, пиринач, морска трска и угаљ.

Главне вароши: Бруни са 30.000 и Саравак (Кучинг) са 15.000 становника.

Бразилија (Јужна Америка.)

У овој уставној царевини господари цар Педро II. de Alcantara, од 1851. године. Јединствена држава у Америци са монархијским обликом.

Земљина површина износи 8,337.213 кв. клм. са становништвом од 13 мил. душа.

По буџету од 1888. год. примање државно износи цифру од 405 мил., а издавање од 427,13 мил. динара. Државнога дуга у 1887. год. беше на 2.544 мил. динара.

Војска у мирно време броји на 16, а у време рата на 30.000 момака.

Ратна флота састоји се из 75 бродова са 250 топова. Трговачку флотилу образују на 200 бродова са 65.000 тона.

Увоз показује вредности од 565,9 мил., а извоз од 558,5 мил. динара.

Железничка пруга изнаша дужину од 8.000, а телеграфска мрежа од 11.000 клм.

Новац се састоји из: 1 златника од 10 милреа = 28,66 динара.

Мере у опште уведене су по метарском систему.

Главни извозни производи: кава, памук, шећер, дуван, чај, гума, рум, драго камење, коже, варзило, морбакам, злато и платина.

Главне трговачке вароши: Рио Џанеро (пристаниште) и предграђа са 410.000. Бахија (пристаниште) са 140.000, Пернамбуко (Рецифе, пристаниште) са 130.000, Белем (пристаниште) са 40.000 Сан Паоло (пристаниште) са 40.000, Порто Алегро (пристаниште) са 40.000, Маранхао (пристаниште) са 35.000, Пелотас (пристаниште) са 30.000 становника.

(Наставиће се.)

Вести из трговачко-занатлијског света.

Нова гвоздена пруга. На гвозденом путу Валкаљ-Перјамош отворена је ове недеље побочна пруга од Перјамоша до Варјаша, те је и јавној употреби предата.

Нова пореза на точење пића. У јучерашњем броју донели смо брзојавну вест из Будимпеште, да је Тиса као министар финанција поднео сабору законски предлог о државном регалу и о откупу тога регала. Тиси је журно, те ће гледати, да се законски предлог што пре претвори у сам закон и то онако као што га он жели. По томе тешко да ће бити каквих промена и измена у том законском предлогу, те можемо скоро на сигурно узети, да ће у истини остати она пореза на точење пића, која се у законском предлогу предлаже. Према томе плаћало би се на поједина пића оволико порезе: на вино и пиво по 2 фор.; на ракију до 30 гради 4 ф. 50 н., а до 50 гради 7 ф. 50 н., на ликере, коњак 12 ф., на чист шпирит 15 ф., а све од 100 литара.

Нова српска трговина у Новом Саду. Г. Д. Арновљевић отворио је на овдашњој пијаци, а у локалу, где је до скора г. Н. Димовића (код црвеног рака) дућан био, нову шпецерајску, колонијалну и трговину са сваковрсним бојама и то под судски протоколисаном фирмом: Д. Арновљевић „код црног орла.“ Мило нам је, што је ово место остало и даље у српским рукама; а познавајући г. Д. Арновљевића још из пре као ваљана, озбиљна и опробана трговца у радњи Н. Димовића, надамо се, да ће се умети на том месту сад самостално одржати. Ми нову радњу г. Д. Арновљевића најтоплије препоручујемо нашем свету из Новога Сада и из околине, јер смо уверени, да ће сваки бити најбрже и најтачније послужен.

Трговина.

= **Нови Сад**, 4. (16.) окт. Овонедељни житарски рад је продужен у правцу оном са измаком прошле недеље. Довоза са раном ни на горње ни на наше доње пијаце нема што обилнијег. Горњи спекуланти и млинови одобравају досадању цену и у нас се цена шеници досадања одржала. Стари кукуруз је на горњим пијацама са 10 н. малаксао. Остала зрна без промене. На нашој је пијаци се одржала рани цена ова: Шеница 7 ф. 20 н., по нека партија најбоље каквоће 7 ф. 30 н. Наполица 5 ф. 60—70 н. Јечам 4 ф. 50 н. Зоб 4 ф. 40—50 н. Кукуруз нов некрљен 2 ф. 40—50 н. Све од 100 кгр. Брашна се задоста троши цена без промене.

Радња са производи веома слаба, цене свему врло умерене. Вода у Дунаву од Пожуна до Оршаве у надоласку.

*

У **Будимпешти** 3. (15.) окт. Покрај незнатног промета шеница је одржала цену она на три месеца пазарена.

Готова роба за готов новац: Раж 5 ф. 50—60 н. продано 5—6000 м. ц. Кукуруз стари 10 н. јевтинији: плаћан по каквоћи 5 ф. 80 — 6 ф. 10 — 6 ф. 20 н. Нов у Штајнбруху 4 ф. 50 н. Зоб 4 ф. 65 до 80 н., лађенска и железничка роба 5 ф. — 5 ф. 20 н., прима 5 ф. 45 н. Јечам за рану 5 ф. 30—55 н., са железнице 5 ф. 60—80 н., за пиваре 6 ф. — 6 ф. 75 н., прима 7 ф. — 7 ф. 75 н.

Термини: Шеница за јесен 7 ф. 85—86 н., за пролеће шеница 8 ф. 67—69 н. Кукуруз за мај-јуни 5 ф. 39—41 н. Зоб за јесен 5 ф. 3—5 н., за пролеће зоб 5 ф. 67—69 н.

Репац, готове је робе мало на пијаци, плаћана фина 14 ф. 30 н., средња 14 ф. Нов репац за август-септембар 1889. 1000 м. ц. по 11 ф. 7/8 н. 1500 м. ц. 12 ф. — 12 ф. 1/8 н.

*

У **Будимпешти** 1. (13.) окт. Производи. Маст свињска је са умереним прометом одржала досадању цену, готова са буретом 65 ф. — 65 ф. 25 н. Сланина се тражи цена напредна; 4 поле у 100 кгр., 56 ф. 50 н., 30 кгр. у поли 56 ф. 75 н., 3 поле у 100 кгр. 57 ф. 50 н., сушена 61 ф. 50—62 ф. 50 н.

Шљиве крупна роба је поскупила пошто се више тражила; средња и ситна без промене. Босанске 75 ком. у по кгр. 23 ф. 90—24 ф. 35 н., 80 ком. 19 ф. 20—19 ф. 45 н., 90 ком. 17 ф. 43 н., српске 17 ф. 100 ком. 15 ф. 18—15 ф. 40 н., српске на путу 14 ф. 95 н., босанске узанц 13 ф. 40 н., српске 12 ф. 72 н. Термини: 85 ком. за окт. новемб. 19 ф. 20 н., српске за октобар 19 ф. Промета 4000 м. ц. Пекмеза 1500 м. ц. продано по каквоћи 14 ф. 75—15 ф. 25 н., славонски и српски 16 ф.

Вуна, продано је до 850 м. ц. разне сорте вуне; плаћана фина за чоју 142 ф. — 145 ф., фина јагњећа 140 ф. — 145 ф., боља за штоф и камгарн 73 ф. — 75 ф., средња 62 ф. — 63 ф., пескуља 46 ф., табачка вуна 49 ф. — 50 ф, боља јагњећа 75 ф. до 95 ф., лоша летња 46 ф. — 53 ф. Све од 100 крг.

Коже овчије 30.000 ком. је кожа разне врсте продано. Плаћане немачке 1 ф. 80 — 2 ф. 20 н., бачке и банатске 1 ф. 70 — 2 ф. 10 н., од пара српске и бугарске 98 ф. — 105 ф. од 100 к., босанске и хрватске 58 ф. — 60 ф., од 100 кгр. Све 2% попуста: јагњеће коже бачке 65 ф., босанске 55 ф. — 58 ф., од 102 ком.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 4. октобра.

4% угарска златна рента — — —	100·75
5% „ папирна „ — — —	91·25
Дукати — — — — — — —	5·73
Наполеондори (20 франака) — — —	9 61
Немачке држ. марке — — — —	59·40

Најновије вести.

— Јављају из **Београда**, да је **наступила министарска криза. Гарашанин** је изјавио у „Виделу" да се **повлачи** са политичког поља, пошто се против њега интригира, а он неће да се незгоде које произлазе из тих интрига, са његове особе пренашају на напредњачку партију. Говори се, да ће нов кабинет саставити Радивоје Милојковић, Филип Христић и генерал Протић.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 4. октобра у вече.)

Рим. Немачки цар отишао је из Рима у Напуљ.

Лондон. По вестима из Херата Исак-Кан побегао у Корки (Бохара). Емирове чете поселе Мазар, где су остатци Исак-Канове војске положиле оружје. Тиме је устанак угушен и положај Емиров у Туркестану учвршћен.

Париз. Радикални листови тврде, да је вотум јучерашњи министарство учврстио. Умерењаци опет тврде, да тиме министарство показује своју слабост и да ће услед тога настати јаз међу републиканским странкама.

Распис награда.

„Матица Српска" расписује из фонда Јована Наке В. С. Миклушког за год 1889. ове награде и тражи да се за њих напишу:

I. Ова дела:

1.) Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда 50—500 фор. — Рок Петров-дан 1889.

2.) Књига за народ о заразљивим болестима. — Награда од 100—300 фор. — Рок Петров-дан 1889.

II. За саставке за „Летопис":

1.) Студија, монографија или расправа из српске историје.

2.) Студија или расправа из српске књижевности.

3.) Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању српског народа.

4.) Земљописна или етнографска расправа или путописи о српским крајевима и земљама.

Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор. према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом" о томе што друго не уговори.

Награда се губи ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђеног дела, кад из штампе изађе, уступити „Матици" 25 комада.

Чланци и расправе за „Летопис", као и награђене новеле и приповетке штампају се најпре у „Летопису," а после остаје право и писцу и „Матици", да их могу прештампати и посебице.

Према количини преосталога новца „Матица" је вољна примати и по вредности награђивати и друга научна, популарно-научна и забавна дела, саставке и чланке, остављајући писцима на вољу, да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор, да могу издати награде из фонда накиног оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде или која су већ стигла па се налазе на оцени, и то у течају године и пре главне скупштине, ако књижевно одељење и одбор пронађу, да приполани саставци заслужују награде.

Из главне скупштине „Матице Српске," у Новоме Саду 31. августа (12. септембра) 1888.

Председник „Матице Српске":
А. Хаџић с. р. секретар. — **Милош Димитријевић** с. р. кр. саветник.

Распис награда.

„Матица Српска" расписује из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије за год. 1889. награду од 50 дуката за дело:

„О земљорадничким приликама којег већег краја, у ком наш народ живи," с роком до 31. декембра 1889.

Тако исто понавља се и награда од 50 дуката за дело: „Историја Текелијиног завода и његов утицај на културу српског народа", с роком до 31. декембра 1889.

Уједно се напомиње, да су из ове задужбине с роком до 31. декембра 1888. још из лањске скупштине расписане ове награде:

1. „Историја српске књижевности за школу." — Награда 100 дуката.

2. „Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас." — Награда 100 дуката.

3. Расправа о Буњевцима за „Летопис". — Награда 100 дуката.

4. Популарна естетика за одраслије Српкиње. — Награда 50 дуката.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је споља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом" о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела, кад из штампе изађе, уступити „Матици" 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису," а после остаје право и писцу и „Матици," да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске", у Новоме Саду 31. августа (12. септембра) 1888.

Председник „Матице Српске":
А. Хаџић, с. р. секретар. — **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је 40. број

СТРАЖИЛОВА

са овим садржајем:

Како је Пјевалица излијечио фра Брну. (Наставак.) — Хања. — (Наставак.) — Афродита. (Наставак.) — Крвава киша. (Свршетак.) — Бранич српсвога језика. — Књижевност. Три збирке народних пјесама. Оценио Тих. Рâдов. О. — Ковчежић. Књижевне белешке.

„Стражилово" излази свакога четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 нов. на по године, 1 ф. 25 нов. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова" у Нови Сад.

Сад је баш изишао и може се добити

„ОРАО"

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР ЗА 1889. ГОДИНУ

уз сарадњу српских књижевника уређује

СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

Година петнаеста.

Цена 50 новчића или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати **издавалац-штампарији А. Пајевића у Н. Сад.**

ТАКО ИСТО МОЖЕ СЕ ДОБИТИ

„ЦАРИЋ"

МАЛИ КАЛЕНДАР СА СЛИКАМА ЗА ПРОСТУ 1889. ГОДИНУ.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добијају за готов новац комад по 12 новч.

ОГЛАСИ.

ПРОДАЈА.

Сасвим нов намештај за кафану и реквизите за рестаурацију због другог подузећа, продају се врло јефтино.

Упитати у администрацији. 1—2

ИЗВОРНИ РАУШЕНБАХОВИ

тискови за грожђе

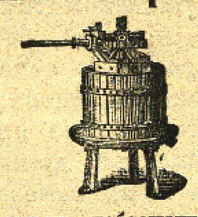

поновљено поболшани, по најновијој справи великом снагом, даље

Машине за муљање грожђа

израђују и јефтино продају

ГРОСМАН И РАУШЕНБАХ

творница земљеделских стројева

У БУДИМПЕШТИ. 3—5

НАЈСАВРШЕНИЈИ ЛЕК ЗА ЗУБЕ И УСТА:

СПАСОНОСНА ВОДИЦА

ДРА И. РАНИМИРА.

Повлашћена (патентирана) је од високих ц. кр. влада у Бечу, Будапешти и Београду. Од стручњака је приповзната као најсавршенији проналазак на пољу зубног лекарства противу свију зубних и усних болести. — Она је у правом смислу речи спасоносна од најжешћих зубобоља, ревматизма у вилицама, скорбута, пирулеса, непријатног задаха и у опште од свију мана у устима. **Неопходно је потребна свакоме без разлике** за одржавање, ојачавање, чишћење и улепшавање зуба.

Ова водица је **званично** анализирана опробана и **концесионирана** у више држава и својим чувеним спасоносним дејством надмашила је све остале лекове и сретства за зубе и уста.

Добити се може поштом непосредно уз доплату (Nachnahme) из главног стоваришта Др. И. Ранимира у Земуну (Угарској) и од Кохмајстера дрогуиста у Будапешти, као и посредовањем бољих апотека и трговина. На мање за варош Земун продаје трговина Каламадије и друга у Земуну. — При куповини ваља пазити на ову заштитну марку, као и на својеручни потпис проналазача на свакој флашици.

16—20 **Цена: 1 фор. 20 кр. а. вр.**

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

J. Михајловића

у Хртковци (Срем)

потребује једног помоћника који може одма ступити. 2—3

ШТОФА ЗА ЖЕНСКЕ ХАЉИНЕ

НАЈНОВИЈЕ МУСТРЕ, У ФРАНЦУСКОЈ, ЕНГЛЕСКОЈ И БЕЧКОЈ НОВИНИ

по врло умерену цену

ВРЛО ЈЕФТИНА ДУПЛО ШИРОКОГ ЛОДНА, ПОРХЕТА.

Мустре као штофови у великом избору добио сам за јесењу и зимску сезону.

С поштовањем

ДАВИД ЂУРЧИЋ,

4—9 „код златне руже" у Новом Саду.

Мустре на захтевање шаљем бесплатно.

J. ПСЕРХОФЕРА

(J. Pserhofer's Apotheke in Wien.)

апотека у Бечу Singerstrasse Nr. 15.

„Код златне државне јабуке" „zum goldenen Reichsapfel."

Пилуле за чишћење крви, пређе под именом **„универзалне пилуле"** заслужују с пуним правом то последње име, јер заиста скоро нема болести, у којој ове пилуле нису већ по хиљаду пута показале своју чудотворну моћ. У најупорнијим случајевима, где су силни други лекови залуд употребљавани, овим пилулама је небројено пута и то за кратко време постигнут потпун успех. **1 кутија са 15 пилула стаје 21 новч., завијутак са 6 кутија 1 фор. 5 новч.,** при неплаћеној пошиљци у наточ **1 фор. 10 новч.**

Кад се новац пошље у напред онда са плаћеном поштарином стаје: 1 завијутак пилула 1 фор. 25 новч., 2 завијутка 2 фор. 30 новч., 3 завијутка 3 фор. 35 новч., 4 завијутка 4 фор. 40 новч., 5 завијутка 5 фор. 20 новч., 10 завијутка 9 фор. 20 новч. (Мање од једног завијутка не може се слати).

Само оне пилуле имају сматрати као праве, на чијем је упутству потпис. J. Поерхофера и које на заклопцу од сваке кутије имају поти таки потпис црвеним писменима.

Небројено много писама стигло нам је, у којима се они, који су узимали те пилуле захваљују што су после најразврснијих и тешких болетица опет оздравили. Сваки, који их је само једном покушао, препоручује их сваком.

Навешћемо само некоја од силних захвалних писама:

Шлирбах, 17. фебруара 1888.

Благородни Господине! Најоданије потписани моли да му још једном пошљете четири завијутка Ваших заиста врло корисних пилула за чишћење крви.

С високоштовањем

Иг. Најрајтер, практ. лекар.

Храше код Фледнига, 12 септ. 1887.

Благородни Господине! Божја је воља била, да ми Ваше пилуле дођоше до руку и ја имам Вами да приписем овај успех: Ја сам навебла док сам лежала као породиља тако да свој посао нисам могла обављати и до сад би по свој прилици била већ и умрла, да ме Ваше чудотворне пилуле нису избавиле. Бог нек Вас само благослови по хиљаду пута. Ја се уздам да ће ме Ваше пилуле са свим излечити, као што су већ и многим другима повратиле здравље.

С високоштовањем

Терезија Книфик.

Винернајштат, 9. децембра 1887.

Врло уважени Господине! Примите у име моје 60 годишње тетке најискренију захвалност. Она је јадница боловала 5 година дана од застарелог катара у желудцу и од водене болести. Живот јој је био право мучење и мишљаше да јој већ нема помоћи. Случајно добила је једну кутију Ваших изврсних пилула за чишћење крви и после подуже употребе оздравила је.

С високоштовањем

Јозефа Вајнцетл.

Митерпинсдорф код Кирхдорфа, Горња Аустрија 10. јануара 1886.

Благородни Господине! Изволите ми поштом послати један завијутак Ваших изврсних пилула за чишћење крви. Не могу на ино а да вам не изречем ради тих заиста ванредно корисних пилула моју најтоплију благодарност. Кад год ми се даде прилика ја ћу их свима болницима најтоплије препоручивати. Ову моју захвалницу можете у свако доба изнети на јавност.

С високоштовањем

Терезија Кастнер.

Гочдорф код Колбаха у Аустр. Шлезији, 8. октобра 1886.

Благородни Господине! Врло Вас учтиво молим да ми изволите послати један завијутак са 6 кутија од Ваших универзалних пилула за чишћење крви. Само Вашим чудотворним пилулама имам ја да захвалим што сам се ослободила несносне болести у желудцу, која ме је 6 година мучила. Од сад ћу увек да имам тих пилула при себи. Примите моју најискренију благодарност.

С највећим поштовањем

Ана Цвикл.

Рорбах, 28. фебруара 1886.

Високоцењени Господине! Месеца новембра пр. г. наручио сам код Вас један завијутак пилула. И ја и моја жена смо искусили најбољи успех од њих; обоје смо патили од жестоке главобоље и затвора, тако да смо већ почели очајавати, ма да смо већ 46 година стари. И гле! Ваше пилуле учинише чудо и избавише нас наше патње.

С поштовањем

Антон Лист.

Балзам против промрзлости од J. Псерхофера од много година приповнат као најбољи лек од промрзлости сваке врсте као и против врло застарелих рана и т. д. 1 тегла 40 новч. са плаћеном поштарином 65 новч.

Сок од боквице против катара промуклости, великог кашља и т. д. једна флашица 50 новч.

Американска маст од костобоље најбољи лек против свију болести костобољних и ревматичних севања у зглавцима, ишијаса, севања у ушима и т. д. 1 фор. 20 новч.

Прашак против знојења ногу цена 1 кутији 50 новч., са поштарином 75 новч.

Балзам против гуше поуздано средство против гуше (струме) 1 флашица 40 новч. са поштарином 65 новч.

Животна есенција (Пражке каплице) против покварена желудца, рђавог сваривања, болести у трбуху ма које врсте, изврсно кућевно средство 1 флашица 22 новч.

Енглески чудотворни балзам 1 флашица 12 новч., 12 флашица 1 фор. 20 нов.

Фијакерски прашак против катара, промуклости, кашља и т. д. 1 кутија 35 новч. с поштарином 60 новч.

Тано-хинин помада од J. Псерхофера, најбоље средство, од ког расте коса 1 дова 2 фор.

Универсални мелем од проф. Штајдла против рана од убода и удара, влих гризлица свију врста, рана на ногама, упорних рана у жлездама, против болних чирева, пиштена, рањавих и запаљених сиса, костобоље у ногама и сличних болести врло опробано. Тегла 50 новч., с поштарином 75 новч.

Универсална чистећа со од A. Bullrich. — Једно најбоље кућевно средство против разних болести као: главобоље, несвестице, грчева у стомаку, лутине, шуљева, затвореног стомака и т. д. један пакет 1 фор.

Есенција за очи од др. Ромерсхаусена флашица по 2 фор. 50 нов. и 1 фор. 50 нов.

Осим горе споменутих препарата држим у приправности све у аустријским листовима објављене домаће и иноземске лекарничке специјалитете, а што се не би нашло на стоваришту, наручујем тачно и брзо и по најјефтинијој цени.

Разашиљање поштом бива што је могуће брзо а захтева се новац у напред, веће наруџбине и уз наплату у наточ.

Кад се новац пошаље у напред (најбоље поштанском упутницом) поштарина је далеко јефтинија него при пошиљци у наточ 1—12

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. — Одговорни уредник Јаша Томић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.